

Εικ. 1. Ακρωτήρι Θήρας. Τρισδιάστατη απόδοση του δεύτερου ορόφου της Ξεστής 3, όπου τουλάχιστον πέντε επιτοίχιες συνθέσεις διακοσμούσαν με παραστάσεις κόκκινων και γαλάζινων σπειρών.

4. Συντήρηση και αποκατάσταση τοιχογραφιών Ακρωτηρίου Θήρας

Η Γ.Γ. Αιγαίου κατά τα έτη 2010-2012 επανέλαβε την παλαιότερη έμπρακτη ενίσχυση του έργου της Ανασκαφής Ακρωτηρίου, χρηματοδοτώντας εργασίες συντήρησης και επιστημονικής μελέτης των τοιχογραφιών του κτηρίου «Ξεστή 3», που ο Διευθυντής των Ανασκαφών ομ. καθ. Χρ. Ντούμας εποπτεύει και ο γράφων συντονίζει στο Εργαστήριο Τοιχογραφιών.

Το μεγάλο πρόγραμμα του οποίου σημαντικός αρωγός στάθηκε η Γ.Γ. Αιγαίου είναι η αποκατάσταση των «τοιχογραφικών συνόλων των σπειρών» από τον 2ο όροφο του κτηρίου, δηλαδή τουλάχιστον πέντε επιτοίχιων συνθέσεων που διακοσμούσαν με παραστάσεις κόκκινων και γαλάζινων σπειρών. Η συντήρηση των τοιχογραφιών αυτών ξεκίνησε το 1999 και σήμερα βρίσκεται κοντά στην ολοκλήρωσή της. Παράλληλα, σε συνεργασία με τον ζωγράφο Ν. Σεπετζόγλου και τον αρχαιολόγο Β. Οικονόμου εκπονείται πρόγραμμα τρισδιάστατης απόδοσης του δεύτερου ορόφου της Ξεστής 3, του οποίου δείγμα δίνεται εδώ (εικ. 1).

Τα δωμάτια του δεύτερου ορόφου της Ξεστής 3 ήταν πυκνότερα τοιχογραφημένα, αλλά το αρχιτεκτονικό τους κέλυφος είχε καταρρεύσει ολοκληρωτικά, με αποτέλεσμα η συντήρηση και αποκατάσταση των αντίστοιχων τοιχογραφιών να αποδειχθεί ακόμα δυσκολότερη, αφού η διάταξη των τοίχων και οι διαστάσεις τους ήταν εντελώς άγνωστες. Για τους κατώτερους ορόφους της Ξεστής 3 από τις τοιχογραφίες, την αρχιτεκτονική διάταξη και τα κινητά ευρήματα τεκμηριώνεται δραστηριότητα μυθικών (διαβατήριων) τελετουργιών των νέων της θηραϊκής κοινωνίας, με ξεχωριστές για τα αγόρια και τα κορίτσια τελετές σε χώρους συναφούς εικονογραφίας. Έτσι, το πολυπρόσωπο τοιχογραφικό πρόγραμμα της Ξεστής 3 καθίσταται ο καλύτερα γνωστός εικονογραφικός κύκλος δημόσιου κτηρίου στο Αιγαίο της Εποχής του Χαλκού, που θέτει σε νέα βάση το ζήτημα του «τελετουργικού» και του «δημόσιου» χώρου στο Αιγαίο της 2ης χιλιετίας π.Χ.

Όλες οι τοιχογραφίες των χώρων του 2ου ορόφου της Ξεστής 3 παρίσταναν αποκλειστικά πολύχρωμα γεωμετρικά θέματα που ανάγονται στον ρόμβο και τη σπείρα, και τα οποία μαρτυρούν υψηλό επίπεδο μαθηματικής ακρίβειας για τους θηραϊούς τεχνίτες. Έως σήμερα έχει αποκατασταθεί ένα τοιχογράφημα με γαλάζιες ερυθροστιγμιωτές σπείρες, που επαναλαμβάνει καρδιάσχημα μοτίβα ομοιάζοντα με τεράστια ζευγάρια «ματιών», τα οποία προβάλλουν από κόκκινο βάθος (εικ. 2α-β). Οι μνημειακές διαστάσεις της (μήκος 5,10μ. και ύψος 3,08μ.) δεν βρίσκουν παράλληλο σε άλλη τοιχογραφία του Ακρωτηρίου και δείχνουν ότι ο μικρότερης επιφάνειας

δεύτερος όροφος του κτηρίου εξείχε αισθητά των δύο κατώτερων ως προς το ύψος, σαν «υπερώο». Ανάλογων διαστάσεων τοιχογραφία με αντίχρωμες (κόκκινες) σπείρες εκάλυπτε τον νότιο τοίχο του μεγάλου αυτού χώρου, στο εσωτερικό του οποίου εκτιμάται σύστημα πολυθύρων με ανάλογη διακόσμηση υπερκείμενων ζωφόρων (εικ. 3α-β). Το γεγονός ότι οι τοιχογραφίες των γαλάζινων και κόκκινων σπειρών είναι ενιαίες, χωρίς παράθυρα ή φεγγίτες, κάνει πιθανό ο χώρος αυτός να διέθετε περιορισμένα ανοίγματα. Ίσως, δηλαδή, αποδειχτεί ότι η αρχική εικόνα του ανώτερου ορόφου της Ξεστής 3 δεν ήταν αυτή ενός ευήλιου, ευχάριστου χώρου που ανοίγεται με θέα στη θάλασσα ή ενός πύργου, όπως είχε υποθεθεί παλαιότερα, αλλά ένα μάλλον εσωστρεφές και κλειστό διαμέρισμα με εντυπωσιακές αλλά καθλωτικές τοιχογραφικές συνθέσεις, που ίσως φωτιζόταν περισσότερο από τεχνητό φωτισμό παρά από το φυσικό φως.

Στον δεύτερο όροφο της Ξεστής 3 κατέληγε το μικρό εσωτερικό κλιμακοστάσιο του κτηρίου. Στο «υπερώο», συνεπώς, οδηγείτο κανείς αφού είχε διέλθει τους κατώτερους ορόφους. Ύστερα, λοιπόν, από ένα πολύπτυχο ταξίδι πολυπρόσωπων σκηνών με δραστηριότητες του ανθρώπου και της φύσης, ο επισκέπτης ανέβαινε αίφνης σε έναν χώρο χωρίς θεούς, ανθρώπους, ζώα και φυτά, όπου πολύχρωμα αλλά σπειροειδώς επαναλαμβανόμενα μοτίβα εκάλυπταν όλους τους τοίχους, σε ένα παιχνιδι εναλλαγής των τεσσάρων βασικών χρωμάτων (κόκκινο, γαλάζιο, κίτρινο και μαύρο) επί του λευκού βάθους. Για ποιον, άραγε, να είχε κατασκευαστεί αυτός ο «εικονομαχικός» κόσμος αριστοτεχνικά σχεδιασμένης αλλά και τρομακτικής στην όψη της γεωμετρίας;

Εάν σε κάθε μυθική διαδικασία, όπως την τεκμηριώνουν εθνο-ανθρωπολογικά παράλληλα και όπως επαληθεύει η γραμματεία για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, σημαντικό στάδιο της μύησης είναι το στάδιο της απομόνωσης του μουόμενου, τότε η Ξεστή 3 ως κτήριο τελετουργιών, που συμπυκνώνει τα δρώμενα του φυσικού και του ιδεατού περιβάλλοντος στις τοιχογραφίες των δύο ορόφων της, πάλι μέσα από τον τοιχογραφικό διάκοσμο και το αρχιτεκτονικό τους κέλυφος θα δημιουργούσε τον απαραίτητο χώρο που θα εξασφάλιζε την πλήρη ή ελεγχόμενη απομόνωση του μουόμενου μέλους. Γι' αυτό το σοβαρό θέμα, όμως, ας αφήσουμε τη συντήρηση των τοιχογραφιών να μιλήσει σε λίγα χρόνια ακόμα, και ας αρκεστούμε εδώ μόνο στη διατύπωση μιας υπόθεσης.

Το αρχαιολογικό έργο που συντελείται στο Ακρωτήρι από το 1967 έως σήμερα είναι πολυμέτωπο, διεπιστημονικό και εξαιρετικά απαιτητικό σε οικονομικούς πόρους, διεξαγόμενο από μία πολυάνθρωπη ομάδα ειδικών στην ανασκαφή, τη συντήρηση, την τεκμηρίωση και την προβολή μεζονος σπουδαιότητας «ανθρώπων έργων» του προϊστορικού Αιγαίου. Για τη χρηματοδότηση που η Γ.Γ. Αιγαίου εξασφαλίζει στο επιστημονικό έργο της ομάδας μας, θα θέλαμε να την ευχαριστήσουμε θερμά.

Εικ. 2α, 2β. Ακρωτήρι Θήρας. Το μνημειακών διαστάσεων (μήκος 5,10μ. και ύψος 3,08μ.) τοιχογράφημα με γαλάζιες σπείρες, που προβάλλουν από κόκκινο βάθος δεν βρίσκουν παράλληλο σε άλλη τοιχογραφία του Αιγαίου.

Εικ. 3α, 3β. Ακρωτήρι Θήρας. Στο εσωτερικό ίδιου χώρου της Ξεστής 3 υπήρχε σύστημα πολυθύρων (εικ. 1) με διακόσμηση υπερκείμενων ζωφόρων, που απεικονίζουν τρέχουσες γαλάζιες σπείρες.